

Słowo wstępne do kwartalnika „Probacja”

Szanowni Czytelnicy

Z ogromną przyjemnością przedstawiam Państwu pierwszy numer kwartalnika „Probacja”, pisma powstałego z myślą o utworzeniu miejsca wymiany myśli i poglądów na temat szeroko rozumianej probacji.

Na wstępie chciałbym serdecznie podziękować wszystkim osobom zaangażowanym w proces tworzenia pisma, bez których nie byłoby możliwe osiągnięcie sukcesu. Ponadto dziękuję wybitnym autorytetom w dziedzinie probacji, którzy zgodzili się zaszczyścić pierwszy numer pisma swoimi publikacjami. Publikacje te wyznaczają wysoki poziom merytoryczny dyskusji i wskazują na zaangażowanie wybitnych przedstawicieli nauki i praktyki w problematykę probacji w Polsce.

Powstanie kwartalnika traktującego o zagadnieniach związanych z probacją w tym czasie nie jest przypadkowe. W moim odczuciu konieczne jest niezwłoczne podjęcie szerokiej dyskusji na temat probacji rozumianej zarówno jako sposób oddziaływania na sprawcę przestępstwa w okresie próby, jak i służba probacyjna. W dzisiejszych czasach probacja w Europie i na Świecie staje się jednym z najważniejszych kierunków i zadań w zakresie polityki karnej poszczególnych państw i organizacji międzynarodowych. Probacja staje się realną alternatywą dla stosowania wobec sprawców przestępstw kar izolacyjnych – kosztownych i nie zawsze skutecznych. Probacja jest nadto miernikiem postępu cywilizacyjnego, który odchodząc od średnio-wiecznych kar cielesnych, tortur, kary śmierci i surowych kar bezwzględnego pozbawienia wolności, zmierza w kierunku kar i środków karnych wykonywanych w warunkach wolnościowych, które to warunki sprzyjają rzeczywistej resocjalizacji sprawcy przestępstwa. Sposób postępowania ze sprawcami przestępstw przez poszczególne państwa, zwłaszcza jeżeli chodzi o przestępstwa lżejszego rodzaju, jest dzisiaj wyznacznikiem ich poziomu cywilizacyjnego.

Polska po 1989 roku, na nowo wchodząc do rodziny państw demokratycznych, a po 2004 roku wstępując do Unii Europejskiej, wybrała kierunek rozwoju cywilizacyjnego, a wraz z nim przyjęła na siebie zobowiązania międzynarodowe dotyczące praw człowieka, w tym te, dotyczące sytuacji osób oskarżonych i skazanych.

Polska do niedawna aspirując, a dzisiaj należąc do grona państw statuujących i przestrzegających prawa człowieka i obywatela, musi zwrócić szczególną uwagę na problematykę probacji, zwłaszcza w kontekście trudnej sytuacji w placówkach penitencjarnych. Należy wskazać, że w chwili

obecnej – tj. na miesiąc listopad 2008 roku, zaludnienie w aresztach śledczych i zakładach karnych wynosi 106%. Na 79.442 miejsca w ww. placówkach osadzonych jest 84.225 skazanych. Dodać w tym miejscu trzeba, że zaludnienie to znacznie się obniżyło, od ponad 124% w listopadzie 2006 roku do nieco ponad 106% we wrześniu ubiegłego roku. Te niewątpliwie korzystne dane statystyczne nie powinny jednakże pozostawiać nas w dobrym samopoczuciu, z uwagi na co najmniej dwie zasadnicze kwestie.

Po pierwsze należy wskazać, że warunki, w jakich przebywają skazani, często odbiegają od norm europejskich, co nie pozostaje bez wpływu na skuteczność działań resocjalizacyjnych, podejmowanych w warunkach izolacji. Po drugie zaś, na osadzenie w placówkach penitencjarnych oczekuje w chwili obecnej blisko 39.000 skazanych.

W moim głębokim odczuciu, aby podjąć dyskusję o probacji w Polsce, należy w pierwszej kolejności zwrócić uwagę na strukturę orzekanych kar przez sądy powszechne. Jeżeli podsumujemy wszystkie rodzaje kar, to okaże się, że ponad 61% wszystkich rodzajów kar orzekanych jest na okres próby, a zatem skazani w takich sprawach podlegają probacji.

Dodać także trzeba, że probacji w Polsce podlega w chwili obecnej ponad 800.000 osób, co nie znajduje precedensu w żadnym z krajów Europy Zachodniej. Osobami tymi zajmuje się jedynie 3.118 kuratorów dla dorosłych, którzy często pracują w trudnych warunkach, bez należytego oprzyrządowania normatywnego i technicznego.

Wskazane powyżej problemy wymagają potrzeby pogłębionej refleksji na temat probacji w Polsce. Należy zastanowić się zatem nad problematyką istniejących i potencjalnie potrzebnych oddziaływań probacyjnych w Polsce, ich stosowaniem i wykonaniem. Ponadto należy skupić się nad problemem określenia podstawowych celów probacji, a zarazem wskaźników oceny jej skuteczności i efektywności. Konieczne także jest przyjrzenie się zasadom oddziaływań probacyjnych na sprawcę i organizacji służby probacyjnej w kontekście rozwiązań przyjętych przez organizacje międzynarodowe, których Polska jest członkiem. Przykładem mogą tu być: Zalecenie nr R (92) 16 Komitetu Ministrów Rady Europy skierowane do państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dotyczących sankcji i środków alternatywnych, Zalecenie Komitetu Ministrów nr R (97) 12 w sprawie personelu wykonującego kary i środki alternatywne, a także Rekomendacja nr R (2000) 22 Komitetu Ministrów w sprawie poprawy realizacji europejskich zasad wykonywania sankcji i środków [karnych] o charakterze wolnościowym. Wprowadzane tam rozwiązania są wynikiem głębokiej analizy i postępu w myśleniu na temat działań probacyjnych.

Konieczne jest dostosowanie naszych uregulowań do standardów europejskich, a w dalszej kolejności branie czynnego udziału w badaniach i poszukiwaniach wraz z naszymi przyjaciółmi z Unii Europejskiej czy też Rady

Europy najdoskonalszych metod i sposobów postępowania z osobami poddanymi probacji.

Wyrażam nadzieję, że kwartalnik „Probacja” będzie odpowiednim miejscem do wymiany poglądów i doświadczeń, a także rozważań dotyczących m.in. powyższych problemów.

Oddane dzisiaj Państwu pismo jest ponadto od dawna oczekiwanym forum prezentacji poglądów przez liczne środowiska zajmujące się problematyką probacji, w tym środowiska naukowe, sędziów, prokuratorów, kuratorów sądowych, funkcjonariuszy służby więziennej oraz wszystkich innych osób podejmujących działania w tym zakresie.

Pozwolę sobie mieć nadzieję, że pismo spełni Państwa oczekiwania i będzie skutkowało również wypracowanymi koncepcjami systemowymi, co może także zaowocować propozycjami rozwiązań legislacyjnych.

Życzę zatem ciekawej lektury i zachęcam do zabierania głosu na łamach nowego kwartalnika „Probacja”.

Przewodniczący
Kolegium Redakcyjnego
Marian Cichosz